

BIDAN DI AAMAYU

Life of Animals

SUMMER INSTITUTE OF LINGUISTICS

Translators

Publishers

1986

ACKNOWLEDGEMENTS

Sincere thanks go to the Division of Ifugao through the Ass't Schools Division Superintendent, Dolores D. Codamon, for granting authority to the District Supervisor of Hungduan, Jeronimo Codamon, to organize and manage a Reading Materials Seminar-Workshop. Also thanks go to Kiangnan District through the District Supervisor, Martin Puguon, for allowing a classroom in the Kiangnan Central School for use by the workshoppers and the Resource personnel.

The printing of this book is made possible through a grant by the Canadian International Development Agency. We are extremely grateful for this help.

Published
in cooperation with
Bureau of Elementary Education
and
Institute of National Language
of the
Ministry of Education, Culture and Sports
Manila, Philippines

A Storybook in
Kiangnan Ifugao (Tuwali Dialect)
78.2-586-1.4C 54-20P-866034B

ISBN 971-18-0036-5

Printed in the Philippines

PREFACE

This book is a result of a series of two workshops sponsored by Hungduan District, Division of Ifugao, Region 02, MECS.

The first workshop prepared trial materials and produced them on a silkscreen. MECS participants in that workshop were:

Belina C. Aguana	Jeronimo P. Codamon
Regina B. Arcosa	Manuel Dulawan
Laticia D. Binwag	Simon G. Dulinayan
Angelita L. Banayao	Lolita G. Buyguyan
Jose T. Burnidang	Francesca B. Habbiling
Flora N. Camhol	Imelda B. Inabiohan
Paul Camhol	Agapita N. Tindaan
Josephine C. Gattiling	Luis J. Tindaan

Resource staff were: Kathleen Bosscher, SIL; Lourdes Dulawan; E. Lou and Richard M. Hohulin, SIL; Miranda and Rick Krenzer, Peace Corps.

In the second workshop, supportive materials were prepared and some editing done. MECS participants in the second workshop were: Flora N. Camhol, Paul Camhol, Jeronimo P. Codamon and Francesca B. Habbiling. Resource staff were: Doris Porter, SIL and Juana Banawe, TAP.

The aim of this book is to help native speakers of Tawali, Ifugao to become better readers and speakers of Pilipino and English by using their mother tongue as the bridge.

Akup

Kup! Kup! Kup! Kup! Ngane pe nan hamuti an ib-ibbaag nay ngadana? Ongal di matanan nakappaldang hi angana. Kay bo waday diggal na. Nungkayngut bo nan hobat na. Adi muntayyapan nah mapat-al. Mihmihdi nah munhihilong ya nah kakaiw an dakol di hapang nan mahaybong di tubuna. Adi tumakut te hin inang-ang daka. Adi madlun mu makihintokkolan ot ya abu. Nahdom ke ya ahi naukat ta tumanayyapan. Takon di gawan di hilong ya paka-ang-angona ya pakadpaponay gando ya ulog an hidiyey kanokanona.

Itudok nan "answer" tudan "question" nah papel yu. Hamakon nan "answer" nah "istolya".

1. Nganen hamuti nan ib-ibbaag nay ngadana?
2. Kan-onay kaukatanat ahi tumanayyapan?
3. Ngane kanon di akup?
4. Daanay kikiyadiyana?

KUWAGO

Kup! Kup! Kup! Kup! Ano kaya iyong ibon na nagsasabi ng kanyang pangalan? Malalaki ang kanyang matang magkatabi sa kanyang mukha. Parang may salamin siya. Baluktot ang kanyang tuka. Hindi siya lumilipad sa araw. Namamalagi siya sa madidilim na lugar o kaya ay sa punong kahoy na may madahong sanga. Hindi matatakot ang kuwago pag nakita ka. Sa halip ay tititig sa iyo ng hindi man lang kukurap. Matahimik na lumilipad ito sa gabi. Kahit napakadilim nakakakita itong mabuti at nakahuhuli ng daga at ahas para kainin.

Isulat ang sagot sa tanong sa inyong papel.
Tingnan ang sagot sa istorya.

1. Anong ibon ang paulit-ulit na sinasabi ang kanyang pangalan?
2. Kailan lumilipad ang kuwago?
3. Ano ang kinakain ng kuwago?
4. Saan nakatira ang kuwago?

OWL

Kup! Kup! Kup! Kup! What is the bird that keeps saying its name? Its eyes that are close together on its face are big. Its as if he is wearing eyeglasses. It has a hooked bill. It does not fly out during the day. It stays in dark places or in trees with leafy branches. The owl is not frightened if it sees you. It will stare at you without even a wink. It flies around quietly at night. Even if it is very dark it sees clearly and catches rats and snakes to eat.

Write the answer to the questions on your paper. Look for the answers in the story.

1. What bird keeps saying its name?
2. When does the owl fly?
3. What does the owl eat?
4. Where does the owl live?

Hi Banniya Kompakkompa

Kay ulog hi Banniya Utip am-in di bolat na. Andukke boy iwit na. Mu bokon ulug te waday opat an hukina. Nal-ot ya matadom di kukuna. Naagangan ke ya intidle na nan andukkeleng an dilana. Mamunikot nan dilana te dike on kaamungan di dakol an gutul, imuk, toma ya lalog. Diket dakol di kimmadap ya inumpah di on inul-ulle nan ginuyud ta ukmunona didan am-in. Munlottopan bo nah puhung ya nah pukungan ta e manolog. Nakabhug ke ya e nuntalu nah liyang ta makahhuyop.

Piliyon nan niptok an kali dih puuna ta intudok nah "blank".

1. Kay _____ nan banniya.
2. _____ nan dilana.
3. Kaamungan di _____, _____ ya _____ di dilana.
4. Nakabhug ke ya e nuntalu nah _____.

mamunikot, gutul, imuk, toma, lalog, ulog, liyang
--

ANG BAYAWAK

Ang bayawak ay parang ahas. Ang kanyang balat ay makaliskis. Mahaba ang kanyang buntot. Pero hindi ito ahas dahil ito ay mayroong apat na paa. May matitigas at matatalim na kuko ito. Pag nagugutom siya, inilalabas niya ang kanyang dila dahil ginagamit niya ito sa panghuhuli ng mga insekto gaya ng langgam, langaw, at lamok. Pag ang insekto ay napagapang o kaya ay dumapo sa kanyang malagkit na dila, dahandahang ipinapasok ng bayawak ang kanyang dila para lunukin ang mga ito. Ang bayawak ay nakalalangoy din at nakahuhuli ng isda sa ilog o sa palayan. Pag nabusog na ito, nagtatago sa bitak o kaya ay sa kuweba at matutulog.

Piliin ang tamang salita sa loob ng kahon sa ilalim para ipuno sa nawawalang salita ng mga pangungusap.

1. Parang _____ ang bayawak.
2. _____ ang dila nito.
3. Nadidikit ang mga _____, _____, _____, at _____ sa kanyang dila.
4. Pag busog na ay nagtatago ito sa _____.

malagkit, langgam, kulisap, langaw, lamok, lungga, ahas

THE LIZARD

The lizard is like a snake. Its skin is scaly. Its tail is long. But it is not a snake because it has four legs. It has strong, sharp claws. When it gets hungry, it sticks out its long tongue. Its tongue is sticky because it uses its tongue to catch insects like ants, flies, and mosquitos. When insects crawl or land on its sticky tongue, the lizard slowly pulls its tongue back to swallow them all. The lizard can also swim and catch fish in the river or ricefields. When he is full, he hides in big cracks or caves and goes to sleep.

Choose words from the box below to fill in the missing words in the sentences.

1. The lizard is like a _____.
2. It has a _____ tongue.
3. The lizard uses its tongue to catch insects like _____, _____, and _____.
4. When full, it hides itself in _____.

mosquitos, sticky, ants, snake, cracks, flies

Gando

Hay gando ya kabuhul di tagu. Adi maphod an e mihaad di gando hi nunhituwan, te pumappa-ih ngunut di tagu umat hi bulwati. Kanona boy page takon di pala ya dingding di bale ya pa-iyona. Kanonay impan di manuk ya gawgawa. Mabalinan aton datuwe te matadom di bob-ana. Nahulitan di hungahung na. Hituwey punkalat na ten mangapyah dalanonan umeh pinhod nan pangayan. Damanan kayatonay kaiw ya tukud di bale ya alang te matadom di kukuna. Mahapul an dog-alon ta makaan nah bale ya nah alang te mun-ubtut nan kiha-adana. Maphod an waday puha ya pumpateh gando te maid ibaddang nah tagu.

Itudok nan "answer" tudan "question" nah papel yu. Hamakon nan "answer" nah "istolya".

1. Nganat adi pinhod di taguy gando?
2. Nganen iittay an impa di kanon nan gando?
3. Nganen animal di mamate ya mangan hi gando?

ANG DAGA

Ang daga ay kaaway ng tao. Hindi mabuti na may daga sa loob ng bahay dahil sumisira ito ng kagamitan gaya ng damit. Kumakain ito ng palay at sumisira din ng istante at dingding ng bahay. Kumakain ito ng sisiw at itik. Nagagawa niya ang mga ito dahil may matalas siyang ngipin. May matulis itong nguso. Ginagamit niya ang kanyang matalas na ngipin sa pagngatngat at paggawa ng butas para gawin niyang daanan sa pagpunta sa mga lugar na gusto niyang puntahan. Ang daga ay madaling makaakyat ng puno at poste ng bahay at kamalig dahil matatalim ang kanyang mga kuko. Kailangan itaboy ang mga daga palabas ng bahay at kamalig dahil nakapagpapabaho ito. Makabubuti kung mayroong pusa o kaya ay pampatay sa mga ito dahil wala itong maitutulong sa tao.

Isulat ang tamang sagot sa tanong sa inyong papel. Tingnan ang sagot sa istorya.

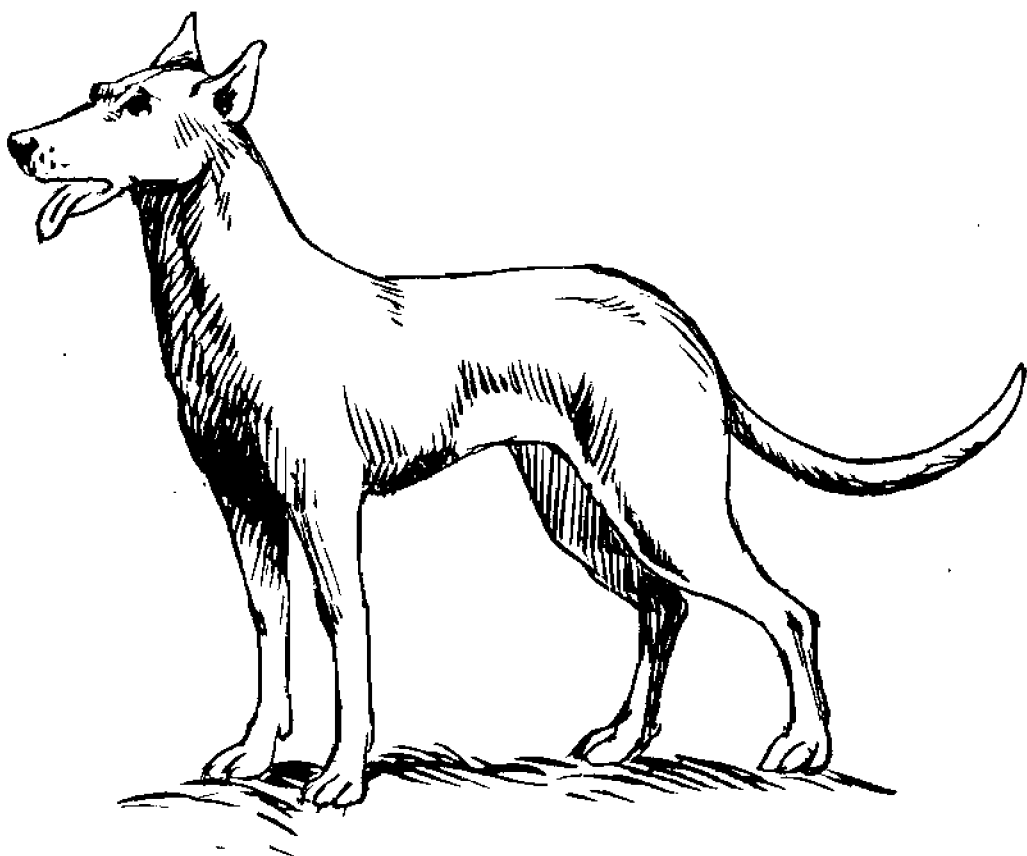
1. Bakit ayaw ng tao ang daga?
2. Anong maliliit na hayop ang kinakain ng daga?
3. Anong hayop ang pumapatay at nangangain ng daga?

RATS

Rats are enemies of people. It is not good to have rats in the house because they destroy people's property like clothes. It eats unpounded rice (palay) and even destroys shelves and walls of houses. It eats chicks and ducklings. It can do all these things because it has very sharp teeth. It has a pointed snout. It uses its sharp teeth to gnaw and make holes for its pathways to go where it likes. Rats can easily climb trees and posts of houses and granaries because it has sharp claws. Rats should be chased out of houses and granaries because they make places smelly. We should have cats or something to kill them (the rats) because they are of no use to people.

Write the answer to the questions on your paper. Look for the answers in the story.

1. Why don't people like rats?
2. What baby animals does the rat eat?
3. What animal kills and eats the rat?

Nan Ahu

Nan ahu ya opat di hukina, duway ingana ya duwa boy matana. Nan ahu ya nadutdutan. Ong-ongal nan ahu mu nan puha. It-itay mu nan babuy. Hituwen ahu ya mun-iiyatu. Naatu te intadle nay dila. Gunggunganay tatagun munlau. Guwalyaanay bale nah hilong. Hay ahu ya adi daka kal-iwan takon di nabayag an ugge daka tintinnibo. Nan dotag na ya maphod an ipulutan.

Hamakon nan niptok an kali nah istolya gu mitudok nah "blank".

1. _____ di hukin di ahu.
2. Ong-ongal di ahu mu hay _____.
3. It-itay mu nan _____.
4. Guwalyaanay _____ nah hilong.

ANG ASO

Ang aso ay mayroon apat na paa, dalawang tainga at dalawang mata. Mabalahibo ang aso. Mas malaki ang aso kaysa sa pusa. Mas maliit ito kaysa sa baboy. Ang asong ito ay nagpapahinga. Pagod siya kaya nakalawit ang kanyang dila. Tinatahulan niya ang mga taong nagdaraan. Binabantayan niya ang aming bahay kung gabi. Hindi kaniya makalilimutan kahit hindi ka niya makita ng matagal. Ang karne ng aso ay masarap kainin.

Hanapin ang tamang salita sa istorya para ipuno sa blangko ng mga pangungusap.

1. _____ ang paa ng aso.
2. Mas malaki ang aso kaysa sa _____.
3. Mas maliit siya kaysa sa _____.
4. Binabantayan niya ang _____ kung gabi.

THE DOG

The dog has four legs, two ears and two eyes. A dog has hair. A dog is bigger than a cat. It is smaller than a pig. This dog is resting. He is tired, that is why he is sticking his tongue out. He barks at people passing by. He guards our house at night. He will not forget you even if he does not see you for a long time. Dog meat is good to eat.

Find the words in the story to fill in the blanks in the sentences.

1. A dog has _____ legs.
2. A dog is bigger than a _____.
3. He is smaller than a _____.
4. He guards our _____ at night.

Nan Bulangon

Hay bulangon ya amayyun mihaad hi muyung. Mungkayyan hi hahapang di kaiw. Hay ang-ang na ya kay tagu. Namam-a nan taklena. Nabuukan am-in di adol na. Hay kanona ya bungan di kaiw. Pinpinhod nan kanon di balat. Mabalín an miyday bulangon. Mabalín bon alan an pun-ay-ayyam. Waday ohan aton di bulangon an matataw-an. Pinpinhod nan mangaan hi kutu. Papuutanay puk-il hi buuk. Wada key hinamaknan kutu weno ilit on ginut-um na. Mu diket maid di hamakonah kutu ya tuppaanay buuk. An pinhod mun kanon di dotag di bulangon? Addi -addik pe!

Itudok nan "answer" tudan "question" nah papel yu. Hamakon nan "answer" nah istolya.

- 1 Daanay kawad-an nan bulangon?
2. Nganney nakappinhod nan kanon?
- 3 Ngane pe kanuy atona hin maid e na hamakon hi kutu?
4. An maphod nin an makan nan dotag di bulangon?

ANG UNGGOY

Ang unggoy ay hayop na nakatira sa gubat. Nangunguyapit ito sa mga sanga ng punong kahoy. Ito ay mukhang tao lalo na ang kanyang mga kamay. Mabalahibo ang kanyang katawan. Kumakain ito ng prutas. Saging ang gusto niyang kainin. Ang karne ng unggoy ay makakain din. Puwede rin alagaan ang unggoy. Mayroon din ginagawa ang unggoy na nakatatawa. Gusto nitong manghuhuli ng kuto sa buhok. Ang kanyang kamay ay mabilis maghawi ng buhok. Pag nakakita ito ng kuto kinakamot niya ito ng kanyang ngipin. Pag wala itong makitang kuto dinuduraan niya ang buhok. Gusto mo bang kumain ng karne ng unggoy. Ayaw ko.

Isulat ang tamang sagot sa tanong sa inyong papel. Tingnan ang sagot sa istorya.

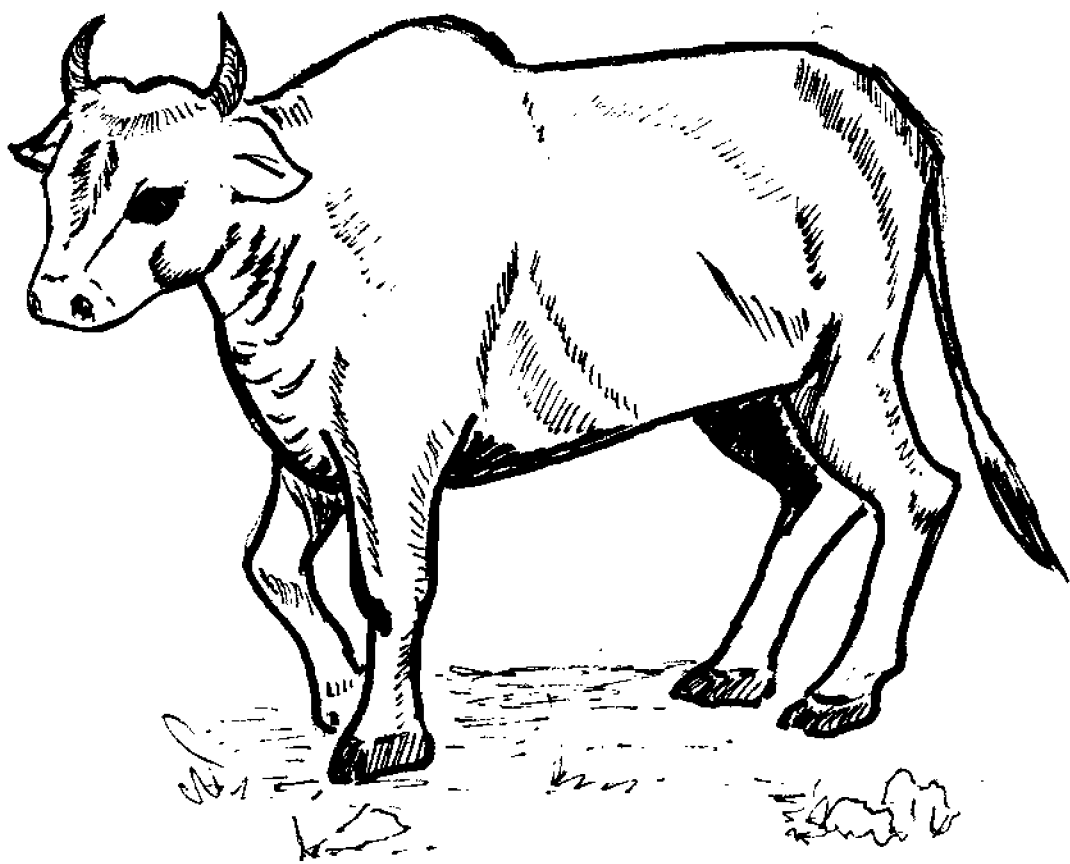
1. Saan nakatira ang unggoy?
2. Ano ang gustong gusto nitong kainin?
3. Ano ang ginagawa nito kapag walang makitang kuto?
4. Masarap bang kainin ang karne ng unggoy?

THE MONKEY

The monkey is an animal that lives in the forest. It climbs on branches of trees. It looks like a person, especially its hands. It has a hairy body. It eats fruit. It likes to eat bananas. Monkey's meat can be eaten. It can also be a pet. There is something a monkey does which is funny. It likes to pick lice from its hair. His hands quickly part the hair. If it finds lice it crunches it in his teeth. If it finds no lice, it spits on its hair. Do you like to eat monkey's meat? I don't like it.

Write the answer to the questions on your paper. Look for the answers in the story.

1. Where does the monkey live?
2. What does the monkey like to eat?
3. What does the monkey do when he cannot find lice in his hair?
4. Is monkey meat good to eat?

Hanan Baka

Waday tiniboyu hi baka? Nan baka ya ugge nun-iingoy tibo da. Waday mangitit, munbobola, maingit ya waday nungkakammoy tibona. Nahakgudan mu antitikke ya iittay. Oongal di tibon di udum ya iittay di udum. Kay nuwang. Hanan baka ya mabalin an bumaddang ke ditaku hi ngunu an kay damdama nuwang. Mabalin an itudduwan an mun-aladu ya mungguyud hi kaiw ya hay kuliton. Nal-ot an punngunuwon ya mabaybayag on ahi maagangan, mauwo ya maatu mu hay nuwang. Hanan baka ya maphod di dotag nan ihda mu hay babuy ya nuwang. Nanginnginay gattang di dotag na mu hay babuy ya nuwang. Nalaka boy baka an dumakol hin ihalun hanah duntug. Maphod an pangal-an hi pihu hin igattang te nakangnginay dotag na. Waday baka yu?

Itudok nan "answer" tudan "question" nah papel yu. Hamakon nan "answer" nah istolya.

1. Ngane day "color" di baka?
2. Ngane day mabalin an ituddun aton nah baka?
3. Nganey kon dotag di nanginngina, hay baka weno hay babuy?
4. Daana ot kumay kipastolan di baka?

ANG BAKA

Nakakita ka na ba ng baka? Ang mga baka ay hindi magkakakulay. Ang iba ay itim, ang iba ay mga puti. Ang iba ay pula at ang iba ay may halo-halong kulay. Ang baka ay may sungay pero ito ay maigsi at maliit. Ang ibang baka ay malaki at ang iba ay maliit gaya ng kalabaw. Tumutulong din ang baka sa ating mga trabaho gaya ng kalabaw. Matuturuan natin itong mag-araro. Matuturuan din natin itong humila ng troso, kariton at paragos. Ang baka ay mas malakas kaysa kalabaw. Mas matagal magutom, mauhaw at mapagod ang baka. Ang karne ng baka ay mas masarap kainin kaysa sa karne ng baboy at kalabaw. Mas mahal ang karne ng baka kaysa karne ng baboy at kalabaw. Madaling dumami ang baka kung ipapastol ito sa mga maburool na lugar. Madaling pagkakitaan ito dahil mahal ang karne nito. Mayroon ka bang baka?

Isulat ang sagot sa tanong sa inyong papel. Tingnan ang sagot sa istorya.

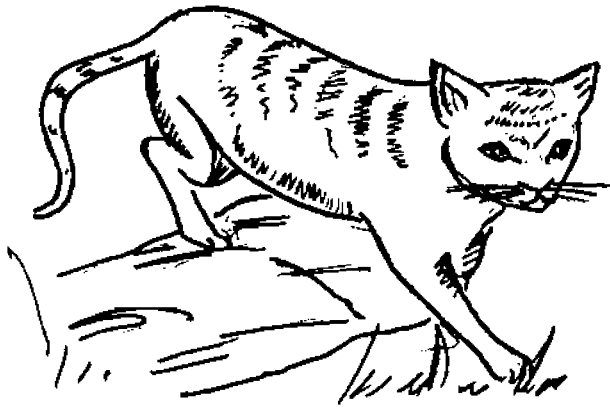
1. Ano ang kulay ng mga baka?
2. Anu-ano ang maaari natin iturong gawin ng baka?
3. Aling karne ang mas mahal, ang sa baka o ang sa baboy?
4. Saan mainam ipastol ang baka?

THE COW

Have you seen a cow? Cows do not all look the same. Some are black, some are white. Some are red and some have mixed colors. Cows have horns but they are short and small. Some cows are big and some are small like carabao. Cows can help us in our work, like carabao. We can train them to plow. We can train them to pull logs, carts and sledges. Cows are stronger than carabao. It takes longer for a cow to get hungry, thirsty and tired. The cow's meat is better to eat than pig's or carabao meat. The cow's meat is more expensive than pig's meat and carabao meat. Cows will easily multiply if you pasture them in hilly places. They are a good source of money if we sell them because its meat is expensive. Do you have a cow?

Write the answer to the questions on your paper. Look for the answers in the story.

1. What colors are cows?
2. What can we train the cow to do?
3. Which meat cost more, a cow's or a pig's?
4. What is a good place for cows to stay?

Hanan Buwot

Inilam di buwot? Hay bale na ya liyang. Kay gandoy ang-ang na, mu ong-ongal di buwot. Mangan hi kutlong di bilau ya udum an holok. Damana an ihda. Dakol day buwot nah muyung ya hidih bilid. Mabalín an maalay buwot ten anupon. Id-uy di ahu ta pudugona ya ahi inala. Diket hinunggop nah liyang ya ubu-ubam ta bumudu ya dimpap mu.

Itudok nan "answer" tudan "question" nah papel yu. Hamakon nan "answer" nah istolya.

1. Daanay kikiydiyan nan buwot?
2. Nganey ang-ang di buwot?
3. Diket pinhod an dopapon nan buwot nganey aton hin hinunggop nah liyang?

ANG MUSANG

Alam mo ba kung ano ang musang? Nakatira ito sa kuweba. Ito ay mukhang daga pero malaki. Kumakain ito ng talbos ng damong runo at iba pang damo. Nakakain ito. Maraming musang sa kagubatan at sa mga bundok. Makakahuli ka ng musang kung mangangaso ka nito. Hayaan mong ang iyong aso ang humabol sa musang at huhulihin niya ito para sa iyo. Kung pumasok ang musang sa kuweba mag-gawa ka ng siga sa bukana ng kuweba. Ang usok ang magpapalabas sa musang para mahuli mo.

Isulat ang sagot sa mga tanong sa inyong papel. Tingnan ang sagot sa istorya.

1. Saan nakatira ang musang?
2. Anong hitsura ng musang?
3. Kung gusto mong humuli ng musang, ano ang gagawin mo kapag pumasok ito sa lungga?

THE WILDCAT

Do you know what a wildcat is? It lives in a cave. It looks like a cat but it is bigger. It eats the shoots of runo grass and other grasses. It can be eaten. There are many wildcats in the forest and in the mountains. You can catch a wildcat if you hunt for it. Have the hunting dog run after the wildcat and catch it for you. If the wildcat goes into a cave, build a fire at the mouth of the cave. The smoke will cause the wildcat to come out so that you can catch it.

Write the answer to the questions on your paper. Look for the answers in the story.

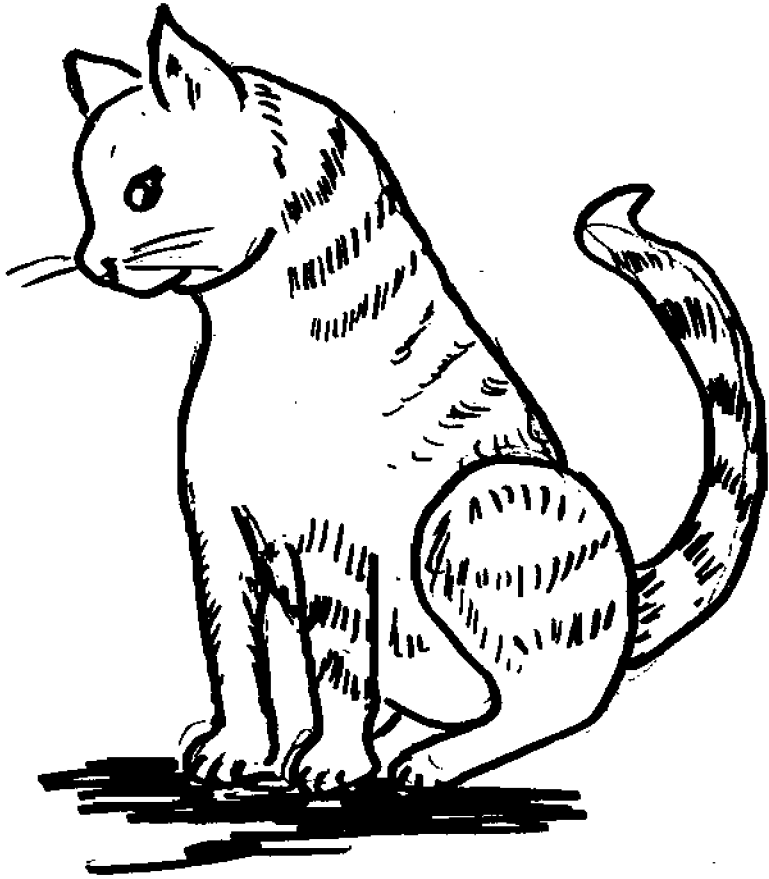
1. Where does the wildcat live?
2. What does a wildcat look like?
3. If you want to catch a wildcat, what do you if it goes into a cave?

Nan Puha

Dahdidan dakayuy waday puhada? An tipe ekayu mumpuha? Ngane day dumakol ten maid di puha? Hay puha ya ohan amayyun makahhapul taku. Hituwen amayyu ya maphod an panganon. Adi dakol di kanona. Makaulleh tuwen amayyu. Dakol di ibaddang nan ditaku. Dopapona ya patakutonay gando. Inilatakun hay gando ya adi maphod. Diket waday puha taku ya adi pa-iyon di gandoy makan, bulwati ya udum an ngunut. Hay puha ya adi ya abu e mun-adug hi nunhituwan. Mabalin bon ihda. Mapolhat kanuy dotag na, an kanan nadan nanamtan. Mumpuha taku mo ya ipaptok taku.

Itudok di "hiya" hin makulug nan imbagan nan "sentence", "bokon", hin adi makulug.

1. Hay puha ya ohan amayyun makahhapul taku.
2. Dakol di kanona.
3. Dopaponay gando.
4. Ipaptok takuy moy puha taku.

ANG PUSA

Sino sa inyo ang may pusa? Bakit ka may pusa? Ano ang dadami kung walang mga pusa? Ang pusa ay mapapakinabangan hayop. Ang hayop na ito ay magandang alagaan. Hindi ito maraming kumain. Ang pusa ay mabait. Nakatutulong ito sa atin ng malaki. Ito ay nanghuhuli at nangtatakot ng mga daga. Alam natin na hindi mabuti na may daga. Kung may pusa tayo, ang pagkain at mga gamit natin ay hindi makakain o masisira ng mga daga. Hindi lang tagabantay ng bahay ang pusa. Makakain din ito. Sabi ng mga nakatikim na ang karne ng pusa ay masarap. Kailangan magkaroon tayo ng pusa at alagaan ito. Maging mabait ka sa iyong pusa dahil ito ay mabait na hayop.

Isulat ang salitang "tama" kung ang pangungusap ay tama. Isulat ang salitang "mali" kung hindi tama.

1. Ang pusa ay mapakikinabangang hayop.
2. Marami itong kinakain.
3. Humuhuli ito ng daga.
4. Kailangan alagaan natin ang ating pusa.

THE CAT

Who of you have cats? Why do you have cats? What will multiply if there are no cats? The cat is a useful animal. This animal is nice to take care of. It does not eat much. A cat is very kind. It helps us a lot. It catches and frightens rats. We know that rats are not good. If we have cats, food and belongings will not be eaten or destroyed by rats. Cats not only guard our homes. They can also be eaten. According to those who have tasted the meat of cats, it is delicious. We should have cats and take care of them. Be kind to your cat because it is a gentle animal.

Write "true" if the sentence is true. Write "false" if the sentence is not true.

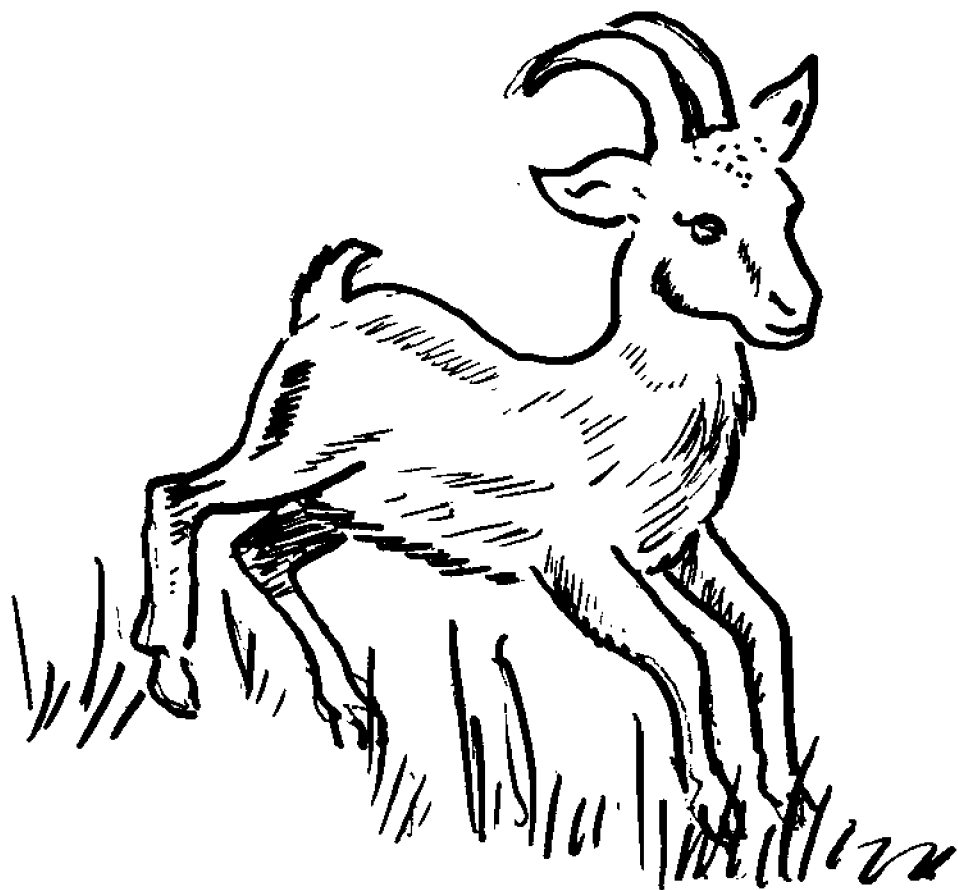
1. The cat is a useful animal.
2. It eats much.
3. It catches rats.
4. We should take care of our cats.

Hay Gulding

Hay gulding di kay bakan di nawotwot. Hituwey dongodongolan taku hana ladyo. Ngana nin? Takon di nawotwot ya mabalin an mumpaptok hi gulding te nalakay gatang na ya holok ya abuy mahapul na. Pinpinhod pay di uungan ipaptok te taktakkayan da. Nalakan dumakol di gulding te mumpidwan mun-impah hintoon hi duwa weno tulu. Diket dakol di gulding ya waday pangal-an hi dotag ya gattak.

Hamakon nan niptok an kali nah istolya gu mitudok nah blank.

1. Hay _____ di bakan di nawotwot.
2. Hay _____ ya abuy mahapul da.
3. Diket dakol di gulding ya waday pangal-an hi _____ ya _____.

ANG KAMBING

Ang kambing ay parang baka ng mahirap na tao. Ito ang naririnig natin sa radyo. Bakit? Dahil kahit ang mahirap ay may kambing dahil ito ay mura at ang kailangan lang nito ay damo. Gusto ng mga bata na mag-alaga ng kambing dahil nasasakyan nila. Madaling dumami ang kambing dahil nanganganak ito ng dalawang beses sa loob ng isang taon ng dalawa o tatlo. Kung maraming kambing magkakaroon tayo ng karne at gatas.

Hanapin ang tamang salita sa istorya para ipuno sa mga blangko ng mga pangungusap.

1. Ang _____ ay baka ng mahirap.
2. Nangangailangan lamang ito ng _____ upang mabuhay.
3. Kapag dumami ang kambing ay masagana tayo sa _____ at _____.

THE GOAT

The goat is like the poor man's cow. This is what we hear on the radio. Why? Even the poor can have goats because they are cheap and all they need is grass. Children like to take care of goats because they can ride on them. Goats multiply easily because they give birth twice a year to two or three babies. If there are many goats, we can have meat and milk.

Find the words in the story to fill in the blanks in the sentences.

1. The _____ is the poor man's cow.
2. All they need to live is _____.
3. Goats can give us _____ and _____.

Nan Amunin

Nan amunin ya mihdih muyung. Hituwen amayyu ya maka-hammuy dakol. Mangan hi dakol an bungbunga-an. Mu hay pakappinhod nan kanon ya hay da munlumiin bungbunga-an. Diket e mangan, umukmun ni-an hi mahampot an tubun di holok. Atonah tuwet adi mundap-un bumuduy ena kinan. Dakol day naminhod an mangihdah amunin. Anupon weno appadon dat ahi da alan. Adida ke ihda nan bolat na ya kapyeon dah akbut. Adik pinhod an ihday amunin. An pinhod mu udot?

Hamakon nan niptok an kalin mangibbu nah "sentence". Itudok nah papel yu.

- 1 Nan amunin ya mihdih (wangwang, muyung, payo).
2. Diket e mangan, umukmun ni-an hi nahampot an (papel, holok, kaiw).
3. Mabalin an makapya nan bolat na hi (taddung, bulwati, akbut).

ANG "SKUNK"

Ang skunk ay nakatira sa gubat. Mabaho ang hayop na ito. Kumakain ito ng maraming ibat-ibang uri ng prutas. Pero pinakapaborito niya ang matamis na prutas. Bago siya kakain, kumakain muna siya ng magaspang na damo. Ginagawa niya ito para hindi lumabas ng sabay-sabay ang kanyang kinain. Marami ang gustong kumain ng karne ng skunk. Namamaril sila o kaya ay naglalagay ng bitag para hulihin ang hayop na ito. Kung hindi nila kakainin ang balat ginagawa nila itong pasikin. Ayaw ko ang karne ng skunk. Ikaw, gusto mo?

Hanapin ang tamang salita para mabuo ang pangungusap. Isulat sa inyong papel.

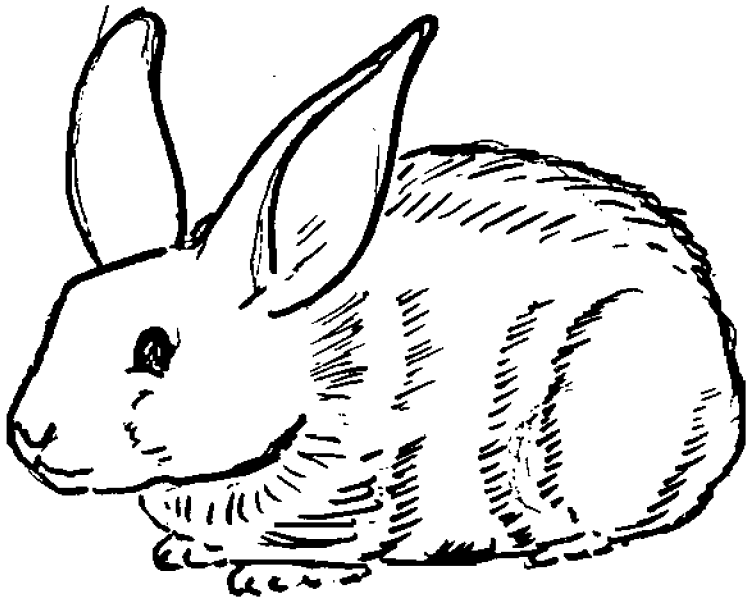
1. Ang "skunk" ay nakatira sa (ilog, gubat, palayan).
2. Bago ito kumain, kumakain muna ito ng magaspang na (papel, damo, kahoy).
3. Ang balat nito ay magagawang (sombrero, damit, pasikin).

THE SKUNK

The skunk lives in the forest. This animal is smelly. It eats many kinds of fruit. But it likes sweet fruit best. Before it eats, it first eats coarse grass. It does this so that what it eats will not come out at once. Many like to eat skunk meat. They hunt or trap the animal to catch it. When they do not eat the skin, they make it into a backpack. I do not like to eat skunk meat. Do you?

Find the correct word to complete the sentence. Write it on your paper.

1. The skunk lives in the (river, forest, ricefield).
2. Before it eats, it first eats coarse (paper, grass, wood).
3. The skin can be made into a (hat, shirt, backpack).

. Nan Labit

Wada on ohan amayyu. Hituwen amayyu ya labit. Kay puhay ka-ongngal na. Hay bo dutdut na ya umat nah puha. Bilbilog ya dukdukey ingana mu hay puha. Hay ke kanon di labit ya holok. Kanona boy tingting, kaddat, holok di Hapon ya hay udum bo. Tibon ta ugge napipitok weno nalugit nan holok an ipakan. Nalugit ke nan ipakan ya humlun hi katayana. Adi kumalat hi tagu nan labit. Maule, madangi ya malini an amayyu. Gagalan dumakol te umimpah onom, bokon ke ya walu. Maphod an ihda. Kay manuk di tamtam na.

Itudok nan "answer" tudan question nah papel yu. Hamakon nan "answer" nah istolya.

1. Ngane nan amayyu nah istolya?
2. Nganey ang-ang di ingan nan labit?
3. Nganey tamtam di labit?

ANG KUNeho

May hayop na itinatangi at inaalagaan. Ang itinatangi at inaalagaang hayop na ito ay kuneho. Ito ay kasing laki ng pusa. At ang balahibo rin nito ay kagaya ng sa pusa. Mas malapad at malaki ang tainga ng kuneho kaysa pusa. Kumakain ng damo ang kuneho. Kumakain din ito ng talbos ng kamote, damong hapon at iba pa. Siguraduhin mong malinis ang damong ibinibigay mo sa kuneho. Dahil ang maduming damo ay maaaring kanyang ikamatay. Hindi nangangagat ng tao ang kuneho. Ito ay maamo, malambot at malinis na alagaan. Madaling dumami ang kuneho dahil kung manganak ito ay anim hanggang walo. Masarap ang karne nito. Ito ay lasang manok.

Isulat ang sagot sa mga tanong sa inyong papel.

1. Ano ang alagang hayop na nasa kuwento?
2. Paano mo maisasalarawan ang tainga ng kuneho?
3. Ano ang lasa ng karne ng kuneho?

THE RABBIT

There is a pet animal. This pet is the rabbit. It is as big as a cat. Also, its fur is like that of the cat. Its ears are wider and longer than a cat's. Rabbits eat grass. They also eat camote tops, Japanese grass and other things. See that the grass you give a rabbit is not dirty. Dirty grass can cause its death. A rabbit does not bite people. It is a tame, soft and clean pet. Rabbits multiply fast because it can have six or eight babies at once. The meat is delicious. It tastes like chicken.

Write the answers to the questions on your paper.

1. What is the pet animal in the story?
2. How do you describe the rabbits ears?
3. What does the rabbit taste like?